

Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 2004/05:34) jämte två i ärendet väckta motioner. I propositionen föreslås att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll skall utökas inom ramen för olika försöksverksamheter. Det skall ske dels genom att möjligheten att avtjäna korta fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll utökas till strafftider upp till sex månader, dels genom att fler intagna får möjlighet att avtjäna den sista delen av straffet genom intensivövervakning.

I propositionen föreslår regeringen vidare att det skall införas en möjlighet att överklaga en övervakningsnämnds beslut om förlängd övervakning till dess ålagd samhällstjänst fullgjorts samt en ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid som innebär att tingsrätt i vissa fall måste hålla sammanträde på helger i ärenden om besöksförbud avseende gemensam bostad.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2005.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag och avslår motionerna.

I ärendet finns fyra reservationer (m, fp, c) och ett särskilt yttrande (fp, c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Intensivövervakning vid fängelsestraff upp till sex månader.....	6
Intensivövervakning som utslussning från anstalt.....	8
Helgsammanträde för prövning av besöksförbud.....	10
Övriga lagförslag.....	12
Brottsofferperspektiv på påföljdssystemet.....	12
Reservationer.....	14
1. Intensivövervakning vid fängelsestraff upp till sex månader, punkt 1 (m, fp).....	14
2. Intensivövervakning som utslussning från anstalt, punkt 2 (m).....	14
3. Helgsammanträde för prövning av besöksförbud avseende gemensam bostad, punkt 3 (m).....	15
4. Utökat brottsofferperspektiv i påföljdssystemet, punkt 5 (m, fp, c).....	16
Särskilt yttrande.....	17
Intensivövervakning som självständig påföljdsform (fp, c).....	17
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Propositionen.....	18
Följdmotioner.....	18
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Intensivövervakning vid fängelsestraff upp till sex månader

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll såvitt avser 1 §, 5 §, 12 § och 14 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:34 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Ju16 yrkande 1 och 2004/05:Ju17 i denna del.

Reservation 1 (m, fp)

2. Intensivövervakning som utslussning från anstalt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt såvitt avser 33 a § första stycket. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:34 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju17 i denna del.

Reservation 2 (m)

3. Helgsammanträde för prövning av besöksförbud avseende gemensam bostad

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:34 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju17 i denna del.

Reservation 3 (m)

4. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i den mån det inte omfattas av beslutet i det föregående, och
3. lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll i den mån det inte omfattas av beslutet i det föregående.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:34 i denna del.

5. Utökad brottsofferperspektiv i påföljdssystemet

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju16 yrkande 2.

Reservation 4 (m, fp, c)

Stockholm den 25 januari 2005

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Lennart Nilsson (s), Helena Frisk (s), Peter Althin (kd), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s) och Leif Björnlod (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inom Justitiedepartementet har promemorian Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll (Ds 2004:7) utarbetats. Promemorian innehåller förslag till en utvidgning av intensivövervakning med elektronisk kontroll inom ramen för olika försöksverksamheter. Vidare har inom Justitiedepartementet utarbetats en promemoria om ändring i lagen om beräkning av lagstadgad tid (Ju2004/665/KRIM) och en promemoria med förslag till ändring i brottsbalken (Ju2000/2540/L5). De tre promemoriorna har remissbehandlats och sammanställningar av remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2004/966/KRIM, Ju2004/665/KRIM och Ju2000/2540/L5).

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Regeringens lagförslag återfinns i *bilaga 2*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll skall utökas inom ramen för olika försöksverksamheter. Det skall ske dels genom att fler intagna får möjlighet att avtjäna den sista delen av straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, dels genom att möjligheten att avtjäna korta fängelsestraff genom intensivövervakning utökas till strafftider upp till sex månader.

I propositionen föreslår regeringen vidare att det skall införas en möjlighet att överklaga övervakningsnämnds beslut om övervakning till dess samhällstjänsten fullgjorts samt en ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Utskottets överväganden

Intensivövervakning vid fängelsestraff upp till sex månader

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll innebärande att möjligheten att verkställa kortare fängelsestraff genom intensivövervakning utökas från tre till sex månader. Jämför reservation 1 (m, fp).

Enligt 1 och 2 §§ lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll får det, efter ansökan från den dömde, beslutas att en person som skall avtjäna fängelse i högst tre månader skall verkställa detta straff utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Sådan verkställighet får dock inte ske av fängelsestraff som utdömts i kombination med skyddstillsyn enligt 28 kap. 3 § brottsbalken.

Verkställighet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll sker under ledning av den lokala kriminalvårdsmyndigheten. Verkställigheten innebär att den dömde förbjuds att lämna sin bostad annat än för vissa av kriminalvården bestämda ändamål och på särskilt angivna tider. Under verkställigheten utanför anstalt skall den dömde bl.a. iaktta skotsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt avhålla sig från bl.a. alkohol, narkotika och dopningsmedel. Kriminalvården kan även meddela andra föreskrifter för verkställigheten. Att utgångsförbudet efterlevs kontrolleras med elektroniska hjälpmedel och genom kriminalvårdens hembesök. I samband med hembesöken kontrolleras också att alkohol- och drogförbudet efterlevs.

I propositionen föreslås att möjligheten att verkställa korta fängelsestraff genom intensivövervakning utökas från tre till sex månader.

Regeringen anför i propositionen att den föreslagna utökade användningen av intensivövervakning är avsedd att pågå under en försöksperiod i avvaktan på en ny kriminalvårdslag (s. 30 f. och s. 45 f.). Vidare anför regeringen att den avser att ge Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att – i samband med en förlängning av uppdraget att utvärdera försöksverksamheten med förstärkta frigivningsförberedelser – även utvärdera utökningen av verksamheten med intensivövervakning som alternativ till korta fängelsestraff. Två centrala frågor att belysa i den utvärderingen är effekterna på återfall i brott och hur intensivövervakningen upplevs av de inblandade, inte minst vilken syn brottsoffren har på reformen. Avsikten är

att försöksverksamheten skall utgöra underlag för regeringens beredning av en ny kriminalvårdslag. Erfarenheterna kommer också att kunna vara till nytta för en påföljdsöversyn (s. 43 f.).

I motionerna Ju16 (fp) och Ju17 (m) yrkas avslag på propositionen i denna del. Motionärerna anför bl.a. att ett utökat tillämpningsområde för intensivövervakning riskerar att äventyra förtroendet för påföljdssystemet.

Utskottet gör följande bedömning.

Flera skäl kan anföras för att begränsa användningen av fängelse i anstalt. Skadeverkningarna av anstaltsvistelsen och den negativa inverkan ett institutionaliserande kan ha för möjligheterna till återanpassning till samhället är väl kända. Inlåsnigen innebär att den dömda isoleras och passiviseras samtidigt som denne riskerar att i fängelsemiljön utveckla en kriminell identitet. I stället bör så långt det är möjligt och lämpligt i det enskilda fallet andra former för verkställighet av fängelsestraff tillämpas. Erfarenheterna från användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll är hittills mycket positiva. Intensivövervakningen gör det möjligt att långtgående och kännbart inskränka den dömdes frihet samtidigt som fängelsevistelsens negativa konsekvenser kan undvikas, bl.a. genom att den dömda kan fortsätta arbeta eller bedriva annan sysselsättning samt upprätthålla normala sociala relationer.

Användande av intensivövervakning har också prövats under längre perioder än tre månader i försöksverksamheten med användande av intensivövervakning för utslussning från anstalt. Försöket har såvitt kan bedömas utfallit väl. Utifrån BRÅ:s första rapport med utvärdering av försöksverksamheten (BRÅ Rapport 2003:4) kan det konstateras att antalet misslyckanden bland de utslussningsklienter som verkställde upp till fyra månader av fängelsestraffet genom intensivövervakning varit mycket få (se vidare nedan under rubriken Intensivövervakning som utslussning från anstalt).

Mot de nu redovisade skälen för att utöka användningsområdet måste ställas risken för att en utökad användning av intensivövervakning minskar förtroendet för påföljdssystemet, något som också anföras av motionärerna. Denna risk måste naturligtvis tas på stort allvar. Självfallet är det inte möjligt att i strävandena att finna en verkställighetsform som i så liten utsträckning som möjligt är skadlig för den dömda bortse från effekterna på tilltron till systemet som sådant. Även om intensivövervakning är en för den enskilde mycket ingripande åtgärd kan den enligt utskottets mening i just ingripandehänseende inte helt jämföras med verkställighet i anstalt. Formen för verkställighet av fängelsestraff kan i detta sammanhang alltså inte ses helt skild från påföljdssystemet i övrigt. Det är därför angeläget att iaktta försiktighet vid utökning av tillämpningsområdet för intensivövervakning.

Utskottet anser att det i vart fall under en försöksperiod är lämpligt att utöka tillämpningsområdet för intensivövervakning. Utskottet förutsätter att det i den förutskickade BRÅ-utvärderingen eller i annat lämpligt samman-

hang undersöks om tilltron till påföljdssystemet påverkats till följd av utökningen av tillämpningsområdet för intensivövervakning och vilken acceptans utökningen av denna verkställighetsform har bland brottsoffer.

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller propositionen i nu behandlad del och avslår motionerna Ju16 och Ju17 i nu behandlade delar.

Intensivövervakning som utslussning från anstalt

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till vissa ändringar i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt som innebär att intensivövervakning i större utsträckning skall kunna användas vid utslussning från fängelsestraff. Jämför reservation 2 (m).

Sedan den 1 oktober 2001 pågår en försöksverksamhet som gör det möjligt för dömda som avtjänar fängelsestraff i lägst två år att, som ett led i utslussningen, få avtjäna högst fyra månader av straffet före villkorlig frigivning utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 2000/01:76, bet. JuU21, rskr. 198). Förutsättningarna för utslussning genom intensivövervakning anges i 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt.

I propositionen föreslår regeringen dels att målgruppen för försöksverksamheten utökas till intagna som avtjänar fängelse i lägst ett år och sex månader, dels att tiden för verkställighet genom intensivövervakning utökas till högst sex månader för dem som avtjänar fängelse i lägst två år. För den nya målgruppen som avtjänar kortare fängelsestraff än två år skall tiden däremot vara högst fyra månader.

Regeringen anför i propositionen att BRÅ har regeringens uppdrag att utvärdera den pågående försöksverksamheten. BRÅ:s slutredovisning av regeringsuppdraget skall avges senast den 1 april 2005. Den rapporten skall beskriva om, och i så fall hur, möjligheten att verkställa sista delen av fängelsestraffet genom intensivövervakning påverkar de dömdas återfallsbenägenhet. Enligt regeringen kommer BRÅ att ges i uppdrag att fortsätta utvärderingen. Avsikten är att försöksverksamheten skall utgöra underlag för regeringens beredning av en ny kriminalvårdslag. Erfarenheterna kommer också att kunna vara till nytta för en påföljdsöversyn (s. 43 f.).

Som noterats ovan har BRÅ i utvärderingen av användningen av intensivövervakning som utslussning från anstalt (BRÅ Rapport 2003:4) konstaterat att antalet misslyckanden bland de utslussningsklienter som underkastat sig intensivövervakning varit få. Utvärderingen avsåg samtliga 135 personer som påbörjade intensivövervakning som utslussning från anstalt fr.o.m. den 1 oktober 2001 t.o.m. den 31 maj 2002. Endast sex procent av

klienterna misskötte sig under intensivövervakningstiden. Misskötsamheten avsåg i flertalet fall missbruk av alkohol eller narkotika. I samtliga misskötsamhetsfall ledde överträdelsen till att intensivövervakningen omedelbart hävdades och klienten återfördes till anstalt eller häkte, för att där avtjäna återstoden av strafftiden (s. 7 f.).

I motion Ju17 (m) yrkas avslag på regeringens förslag till utvidgning av användningsområdet för intensivövervakning vid utslussning från anstalt. Motionärerna anför bl.a. att försöksverksamheten med intensivövervakning för utslussning från anstalt bättre bör analyseras innan tillämpningsområdet utvidgas och att den föreslagna utvidgningen riskerar att äventyra förtroendet för påföljdssystemet.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet gör i huvudsak samma överväganden i denna del som gjorts ovan rörande utvidgning av tillämpningsområdet för intensivövervakning vid kortare fängelsestraff. Härtill vill utskottet i denna del anföra följande.

Utskottet välkomnar att arbetet med förstärkta frigivningsförberedelser fortsätter i avvaktan på en ny kriminalvårdslag. Att förbättra de dömdas möjlighet att klara sig i samhället efter frigivning är en av kriminalvårdens viktigaste uppgifter. Arbetet med förstärkta frigivningsförberedelser ligger också väl i linje med Kriminalvårdskommitténs (dir. 2002:90, 2004:33) pågående arbete.

Ett viktigt instrument för att slussa ut intagna från anstalt till frihet är att under ordnade och kontrollerade former låta dem vistas ute i samhället. På så sätt förbättras möjligheterna att bl.a. ordna arbete eller annan sysselsättning och bostad. Sådan utevistelse motverkar och begränsar också institutionaliseringens negativa konsekvenser.

Av den ovan redovisade BRÅ-utvärderingen framgår att försöksverksamheten med intensivövervakning som utslussning från anstalt varit mycket framgångsrik såvitt avser skötsamhet. Endast ett fåtal individer har misskött verkställigheten med intensivövervakning.

De argument som har förts fram om att tilltron till påföljdssystemet skulle äventyras genom en utökad användning av intensivövervakning har enligt utskottets mening inte samma bärkraft i utslussningssituationen. Beslut om utslussning genom intensivövervakning fattas efter en individuell bedömning i ett relativt sent skede av verkställigheten i anstalt. Bedömningen av lämpligheten för intensivövervakning torde bl.a. baseras på den dömdes utveckling under anstaltstiden. De intagna som i första hand kommer i fråga för intensivövervakning är skötsamma personer med god prognos, i många fall personer som under anstaltstiden visat en förbättring av sitt levnadssätt och sin inställning vad gäller brottslighet och missbruk. Möjligheten att få avtjäna de sista månaderna av verkställigheten genom intensivövervakning torde också i sig utgöra ett incitament för den intagne till positiv förändring och skötsamhet.

Utskottet anser att möjligheterna att avtjäna den sista delen av längre fängelsestraff genom intensivövervakning – inom ramen för den pågående försöksverksamheten med förstärkta frigivningsförberedelser – bör utökas. Den omfattning av utökningen som föreslås av regeringen framstår som väl avvägd.

Utskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och avstyrker motion Ju17 i samma fråga.

Helgsammanträde för prövning av besöksförbud

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Ändringarna innebär att det i vissa fall kommer att behöva hållas helgsammanträden för prövning av beslut om besöksförbud avseende gemensam bostad. I domstolsavgöranden rörande besöksförbud skall nämndemän delta. Jämför reservation 3 (m).

Regeringen föreslår i propositionen en ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid som innebär att tingsrätten i förekommande fall kan behöva hålla sammanträde på helger för prövning av frågor om besöksförbud avseende gemensam bostad.

I motion Ju17 (m) yrkas avslag på regeringens förslag till ändring i nämnda lag. Motionärerna anför bl.a. att det skulle krävas en jourorganisation för nämndemän och att förslaget skulle medföra ökade kostnader för domstolsväsendet.

Enligt 19 § andra stycket lagen (1988:688) om besöksförbud skall tingsrättens sammanträde för prövning av beslut om besöksförbud avseende gemensam bostad hållas så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning påkallades hos åklagaren. Enligt 18 § skall nämndemän delta vid tingsrättens avgörande.

Genom den föreslagna ändringen i lagen om beräkning av lagstadgad tid införs i praktiken en skyldighet att i förekommande fall hålla sammanträde på helger för prövning av beslut om besöksförbud avseende gemensam bostad.

Helgförhandlingar vid tingsrätt förekommer i dag för prövning av vissa tvångsmedelsåtgärder, bl.a. häktning. I tingsrättens beslut i sådana frågor deltar emellertid inte nämndemän. Den nu föreslagna ändringen innebär således en nyordning som förutsätter att nämndemän finns tillgängliga för att med relativt kort varsel tjänstgöra under helger.

Utskottet har inhämtat från Domstolsverket att verket inte avser att meddela några föreskrifter om att tingsrätterna inom den regionala jourverksamheten för prövning av häktningsfrågor m.m. även skall hålla nämndemän i beredskap för tjänstgöring på helger (jfr DVFS 2004:1). Domstolsverket har i samråd med ett antal tingsrätter gjort bedömningen att antalet sammanträden på helger för prövning av beslut om besöksförbud torde bli så litet att det inte är meningsfullt att särskilt organisera beredskap för nämndemäns eventuella tjänstgöring på helger. I förekommande fall torde tingsrätterna kunna ringa in nämndemän för tjänstgöring utan att dessa stått i beredskap.

Från riksåklagarens kansli har utskottet vidare inhämtat att det från åklagarkamrarna inrapporterats ett drygt femtiotal åklagarbeslut om besöksförbud avseende gemensam bostad från det att lagstiftningen trädde i kraft den 1 september 2003 och fram till december 2004. Det kan därutöver ha fattats ett ytterligare antal sådana beslut som inte inrapporterats till riksåklagarens kansli. Några sammanställda uppgifter om hur många av dessa beslut som sedan begärts prövade i domstol finns inte.

Utskottet ser det som mycket viktigt att domstolsprövning av beslut om besöksförbud avseende det gemensamma hemmet sker skyndsamt. Det är motiverat att i fristhänseende jämställa dessa beslut med prövning av framställningar om häktning. Den föreslagna ändringen i lagen om beräkning av lagstadgad tid tillser att så blir fallet.

Utskottet kan med ledning av de inhämtade uppgifterna från Riksåklagarens kansli konstatera att antalet åklagarbeslut om besöksförbud avseende gemensam bostad hittills varit begränsat. Även om antalet åklagarbeslut skulle öka framöver är det endast i ett mycket litet antal fall som helgsammanträde i domstol aktualiseras. Mot bakgrund härav framstår det som rimligt att inte komplettera jourorganisationen med nämndemän. Utskottet kan således inte se några organisatoriska eller budgetära hinder mot att genomföra den föreslagna lagändringen.

Utskottet utgår från att regeringen vidtar lämpliga åtgärder om det framöver skulle visa sig att antalet helgsammanträden för prövning av dessa beslut blir väsentligt fler än uppskattat och att det uppstår problem att i förekommande fall få tag på nämndemän på helger.

Utskottet tillstyrker förslaget till ändring i lagen om beräkning av lagstadgad tid samt avstyrker motion Ju17 i nu behandlad del.

Övriga lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i brottsbalken, som ger utökade möjligheter att överklaga beslut fattade av övervakningsnämnd. Vidare föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till vissa ytterligare lagändringar som har samband med användningen av intensivövervakning.

I propositionen föreslås en ändring i brottsbalken som innebär att det blir möjligt att överklaga en övervakningsnämnds beslut om att förlänga övervakningstiden till dess samhällstjänst fullgjorts.

Dessutom föreslås – utöver rena följdändringar med anledning av utvidgningen av användningsområdet för intensivövervakning med elektronisk kontroll – vissa ändringar i lagen om kriminalvård i anstalt och lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Ändringarna har samband med reglerna om verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning.

Utskottet tillstyrker lagförslagen även i dessa delar.

Brottsofferperspektiv på påföljdssystemet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande som går ut på att brottsoffrets intressen i högre grad skall beaktas bl.a. vid ställningstagande till om fängelsestraff skall få verkställas genom intensivövervakning och om permission skall beviljas. Jämför reservation 4 (m, fp, c).

I motion Ju16 (fp) anförs att det i större utsträckning bör anläggas ett brottsofferperspektiv på påföljdssystemet. Motionärerna pekar bl.a. på att brottsoffrets behov av skydd och säkerhet måste beaktas i större utsträckning vid beslut om permission och verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning.

För att verkställighet av fängelsestraff skall få ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll uppställs vissa krav. Medgivande till verkställighet genom intensivövervakning såsom utslussning från längre fängelsestraff får inte lämnas om det kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel eller om särskilda skäl i övrigt talar mot verkställighet utanför anstalt (33 a § andra stycket lagen om kriminalvård i anstalt). En ansökan om att ett kortare fängelsestraff skall få verkställas genom intensivövervakning får inte bifallas om den dömda är häktad eller

intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt. Har den dömd tidigare undergått verkställighet i form av intensivövervakning får en ansökan bifallas endast om det därefter förflutit minst tre år under vilken tid den dömd inte begått något brott som har föranlett strängare påföljd än böter (2 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Den dömd skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet och bl.a. underkasta sig de föreskrifter som åläggs honom med stöd av lagen. Den dömd skall avhålla sig från alkohol och droger och är skyldig att underkasta sig kontroll för detta (4 §). Om den dömd åsidosätter vad som åligger honom enligt lagen eller ålagda föreskrifter, och vad som ligger denne till last inte är av mindre betydelse, skall beslutet om verkställighet utanför anstalt genom intensivövervakning upphävas (14 §).

För att en intagen i anstalt skall beviljas s.k. normalpermission krävs bl.a. att det inte föreligger påtaglig fara för fortsatt brottslighet (32 § första stycket lagen om kriminalvård i anstalt).

Målsäganden har rätt att bli underrättad när en intagen som dömts för brott mot någons liv, hälsa, frihet eller frid bl.a. beviljas permission eller medges att verkställa senare delen av fängelsestraffet genom intensivövervakning (35 § lagen om kriminalvård i anstalt).

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om behovet av att beakta brottsoffrens säkerhet bl.a. vid ställningstagande till om fängelsestraff helt eller delvis skall kunna verkställas genom intensivövervakning och vid beslut om permission från anstalt. En omständighet av stor betydelse vid denna bedömning är om det föreligger risk för att den dömd återfaller i brott mot samma person. Detta är också innebörden i den gällande lagstiftningen. Utskottet anser att lagstiftningen är ändamålsenligt utformad.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju16 i nu behandlad del.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Intensivövervakning vid fängelsestraff upp till sex månader, punkt 1 (m, fp)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Tor-kild Strandberg (fp) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll såvitt avser 1 §, 5 §, 12 § och 14 §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju16 yrkande 1 och 2004/05:Ju17 i denna del och avslår proposition 2004/05:34 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att en alltför omfattande tillämpning av intensivövervakning med elektronisk kontroll vid verkställighet av fängelsestraff urholkar påföljdssystemets trovärdighet. En utökning av tillämpningsområdet till fängelsestraff upp till sex månader innebär att fängelsestraff för relativt allvarliga brott, bl.a. vissa sexualbrott samt grov kvinnofridskränkning, kan komma att verkställas genom intensivövervakning. En sådan ordning har enligt vår uppfattning inte acceptans bland det stora flertalet medborgare. Härtill kommer att förslaget helt saknar ett brottsofferperspektiv.

Vi anser därför att propositionen bör avslås såvitt avser förslaget till utökning av tillämpningsområdet för intensivövervakning till fängelsestraff till sex månader. Detta innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju16 och Ju17 i denna del.

2. Intensivövervakning som utslussning från anstalt, punkt 2 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt såvitt avser 33 a § första stycket. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju17 i denna del och avslår proposition 2004/05:34 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att det inte bör genomföras några förändringar av tillämpningsområdet för intensivövervakning med elektronisk kontroll vid utslussning från anstalt innan utvärderingen av försöksverksamheten är fullt genomförd. Det befintliga beredningsunderlaget är alltför bristfälligt och en bättre analys måste inväntas.

Vad vi anfört under reservation 1 om att en alltför omfattande tillämpning av intensivövervakning med elektronisk kontroll vid verkställighet av fängelsestraff urholkar påföljdssystemets trovärdighet är i högsta grad relevant även beträffande intensivövervakning vid utslussning från anstalt. Det framstår enligt vår mening som stötande att en person som dömts till ett och ett halvt års fängelse för relativt grov brottslighet kan få lämna anstalten redan efter åtta månader och att en person som dömts till två års fängelse, t.ex. för våldtäkt, endast behöver avtjäna tio månader av fängelsestraffet på anstalt.

Vi anser att propositionen bör avslås även såvitt avser förslaget till utökning av tillämpningsområdet för intensivövervakning vid utslussning från anstalt. Detta innebär att vi ställer oss bakom motion Ju17 i denna del.

3. Helgsammanträde för prövning av besöksförbud avseende gemensam bostad, punkt 3 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: Ju17 i denna del och avslår proposition 2004/05:34 i denna del.

Ställningstagande

Det förhållandet att antalet beslut om besöksförbud avseende gemensam bostad hittills varit få kan inte tas till intäkt för att det inte kommer att medföra praktiska problem och få ekonomiska konsekvenser i framtiden. Om antalet beslut ökar kommer också antalet helgsammanträden att bli fler.

Det finns enligt vår mening anledning att överväga om det är lämpligt att nämndemän alls deltar i beslut om besöksförbud avseende gemensam bostad. Besluten gäller endast under en begränsad tid och kan närmast jämföras med en interimistisk åtgärd. Sådana beslut fattas lämpligen av en lagfaren domare ensam.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att den av regeringen föreslagna ändringen i lagen om beräkning av lagstadgad tid inte bör antas av riksdagen. Detta innebär att vi ställer oss bakom motion Ju17 i denna del.

4. Utökat brottsofferperspektiv i påföljdssystemet, punkt 5 (m, fp, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Tor-kild Strandberg (fp), Johan Linander (c) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om ett utökat brottsofferperspektiv i påföljdssystemet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju16 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att påföljdssystemet i högre grad bör präglas av ett brottsofferperspektiv. Vid kriminalvårdens beslut om permission och verkställighet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll måste brottsoffrets berättigade krav på skydd och säkerhet i större utsträckning beaktas vid avvägningen mot den intagnes behov och intressen. I synnerhet gäller det vid bedömning av om personer som är dömda för brott mot make eller sambo bör få verkställa fängelsestraff genom intensivövervakning i den gemensamma bostaden.

Det får ankomma på regeringen att i framtida arbete med översyn av påföljdssystemet och verkställighetslagstiftningen beakta vad vi nu anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju16 i nu behandlad del.

Särskilt yttrande

Intensivövervakning som självständig påföljdsform (fp, c)

Johan Pehrson (fp), Torkild Strandberg (fp) och Johan Linander (c) anför:

Vår principiella ståndpunkt är att den domstol som dömer en person till fängelse för brott också bör bestämma huruvida denne skall få avtjäna fängelsestraffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Det bör enligt vår mening övervägas att göra intensivövervakning genom elektronisk kontroll till en självständig påföljd.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:34 Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid,
3. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
4. lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Följdmotioner

2004/05:Ju16 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår propositionen i den del som gäller möjlighet att avtjäna kortare fängelsestraff genom intensivövervakning för straff-tider upp till sex månader.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motio-nen anförs om att påföljdssystemet i högre grad måste präglas av ett brottsofferperspektiv.

2004/05:Ju17 av Beatrice Ask m.fl. (m):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2004/05:34 Ökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll i enlighet med vad som anförs i motionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 37 kap. 8 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 kap.**8 §¹**

Bestämmelserna i 7 § första stycket tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn.

Den som har dömts till skyddstillsyn får hos hovrätten överklaga ett beslut av övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 15 § eller 28 kap. 7 eller 11 §. Skrivelsen skall ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. I hovrätten tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut.

Den som har dömts till skyddstillsyn får hos hovrätten överklaga ett beslut av övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 15 § eller 28 kap. 5 a § *andra stycket*, 7 eller 11 §. Skrivelsen skall ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. I hovrätten tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2005. Äldre föreskrifter gäller för beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1994:1037.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Infaller den tid, då enligt lag eller särskild författning en åtgärd senast skall vidtas, på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, får åtgärden vidtas nästa vardag.

Första stycket gäller inte i fråga om de frister för häktningssamtal och häktningssamtal som anges i 24 kap. 12 och 13 §§, 17 § fjärde stycket och 19 § rättegångsbalken.

Första stycket gäller inte i fråga om

1. de frister för häktningssamtal och häktningssamtal som anges i 24 kap. 12 och 13 §§, 17 § fjärde stycket och 19 § rättegångsbalken, och
2. den frist för sammanträde i ärende om besöksförbud avseende gemensam bostad som anges i 19 § andra stycket lagen (1988:688) om besöksförbud.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.

² Senaste lydelse 1987:1212.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt³ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 a §⁴

En intagen som avtjänar fängelse i lägst två år kan, för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, medges att avtjäna högst fyra månader av straffet omedelbart före villkorlig frigivning genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

En intagen som avtjänar fängelse i lägst *ett år och sex månader* kan, för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, medges att avtjäna högst fyra månader av straffet omedelbart före villkorlig frigivning genom verkställighet utanför anstalt. *En intagen som avtjänar fängelse i lägst två år kan, under samma förutsättningar, medges att omedelbart före villkorlig frigivning verkställa högst sex månader av straffet utanför anstalt. Verkställighet utanför anstalt skall i båda fallen* ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Medgivande till sådan verkställighet får inte lämnas om det kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel eller om särskilda skäl i övrigt talar mot verkställighet utanför anstalt.

Verkställighet *enligt första stycket* får inte medges om det kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, *något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* eller om särskilda skäl i övrigt talar mot verkställighet utanför anstalt.

³ Lagen omtryckt 1990:1011.

⁴ Senaste lydelse 2001:510.

Av 7 § följer att beslut enligt denna bestämmelse inte får strida mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 5, 11, 12 och 14 §§ lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll⁵ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁶

Denna lag är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse, dock inte fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, om den dömda skall *undergå fängelse i högst tre månader*.

Denna lag är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse, dock inte fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, om den dömda skall *avtjäna fängelse i högst sex månader*.

2 §⁷

I fall som avses i 1 § får, på ansökan av den dömda, beslutas att fängelsestraffet skall verkställas utanför anstalt. En ansökan får inte bifallas, om den dömda är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt.

Har den dömda tidigare undergått verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning, får en ansökan bifallas endast om det därefter förflutit en period av minst tre år under vilken den dömda inte begått något brott som har föranlett strängare påföljd än böter.

För verkställigheten utanför anstalt skall gälla vad som föreskrivs i denna lag. Verkställigheten bedrivs under ledning av den lokala kriminalvårdsmyndighet inom vars verksamhetsområde den dömda har sin bostad.

Åger villkorlig frigivning rum, skall bestämmelserna i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt tillämpas på den fortsatta verkställigheten av fängelsestraffet.

5 §⁸

Den dömda skall betala en avgift, om det är motiverat med hänsyn till hans möjligheter att erhålla inkomst under verkställigheten utanför anstalt.

Avgiften uppgår till femtio kronor	per dag	som	Avgiften uppgår till femtio kronor	per dag	som
------------------------------------	---------	-----	------------------------------------	---------	-----

⁵ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

⁶ Senaste lydelse 1996:784.

⁷ Senaste lydelse 1998:618. Ändringen innebär att fjärde stycket upphävs.

⁸ Senaste lydelse 1996:784.

verkställigheten skall pågå, dock högst 3 000 kronor. Avgiften skall betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden.

verkställigheten skall pågå, dock högst 6 000 kronor för hela verkställighetsperioden. Avgiften skall betalas i förskott och tillföras brottsofferfonden.

11 §

Har den dömda ansökt om att få undergå verkställighet av dom på fängelse utanför anstalt, får han inte tas in i en kriminalvårdsanstalt för att påbörja verkställigheten innan ansökan slutligt prövats. Den dömda får dock dessförinnan tas in i en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet, om

1. ansökan har gjorts efter den dag han enligt föreläggande som avses i 10 § första stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. senast skulle ha inställt sig vid en kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet

2. han tidigare har gjort en ansökan om att få undergå verkställighet av straffet utanför anstalt,

3. det är uppenbart att ansökan inte gäller ett fall som avses i 1 § denna lag eller

3. det är uppenbart att ansökan inte gäller ett fall som avses i 1 § denna lag,

4. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas på grund av bestämmelsen i 2 § andra stycket, eller

4. han är häktad.

5. han är häktad.

12 §⁹

Bestämmelser om hur en dom skall befordras till verkställighet och hur tid för sådan verkställighet skall beräknas finns i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Bestämmelserna i 10 § andra – femte styckena och 12 § i den lagen om förpassning till kriminalvårdsanstalt m.m. och om uppskov med verkställighet skall dock inte gälla i fråga om verkställighet utanför anstalt enligt denna lag.

Vid tillämpning av 10 § första stycket lagen om beräkning av strafftid m.m. på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag skall den dömda föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden skall räknas från den dagen. Vid tillämpning av bestämmelsen om nåd i 13 § lagen om beräkning av strafftid m.m. på sådan verkställighet skall sista dag vara den dag verkställigheten skall påbör-

Vid tillämpning av 10 § första stycket lagen om beräkning av strafftid m.m. på verkställighet utanför anstalt enligt denna lag skall den dömda föreläggas att påbörja verkställigheten i sin bostad en viss dag. Strafftiden skall räknas från den dagen. Vid tillämpning av bestämmelsen om nåd i 13 § lagen om beräkning av strafftid m.m. på sådan verkställighet skall sista dag vara den dag verkställigheten skall påbör-

⁹ Senaste lydelse 1996:784.

jas. Bestämmelsen i 25 § samma lag om sammanläggning av strafftider skall inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt, om det sammanlagda straffet därvid kommer att överstiga *tre* månader.

jas. Bestämmelsen i 25 § samma lag om sammanläggning av strafftider skall inte tillämpas under verkställigheten utanför anstalt, om det sammanlagda straffet därvid kommer att överstiga *sex* månader.

Av 15 § första stycket tredje meningen nedan framgår att övervakningsnämnden i visst fall skall fastställa hur många dagar av fängelsestraffet som verkställts utanför anstalt.

14 §¹⁰

Beslutet om verkställighet utanför anstalt skall upphävas, om den elektroniska kontroll som avses i 3 § annat än tillfälligt blir omöjlig att upprätthålla. Vistelse på sjukhus eller därmed jämförlig inrättning skall dock inte föranleda upphävande av beslut om verkställighet utanför anstalt.

Beslut om verkställighet utanför anstalt skall upphävas om den dömde

1. åsidosätter vad som åligger honom enligt denna lag eller enligt en föreskrift som meddelats med stöd av lagen och det som ligger honom till last inte är av mindre betydelse,

2. begär att så skall ske,

3. inte följer föreläggandet att påbörja verkställigheten eller, när verkställigheten skall påbörjas, är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som beslutet avser eller

4. innan verkställigheten har påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 4 § brottsbalken på sådan tid att han skall *undergå* fängelse i mer än *tre* månader.

4. innan verkställigheten har påbörjats, antingen döms på nytt till fängelse eller får villkorligt medgiven frihet förverkad enligt 26 kap. 19 § eller 34 kap. 4 § brottsbalken på sådan tid att han skall *avtjäna* fängelse i mer än *sex* månader.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2005. Om verkställigheten av fängelsestraffet påbörjats i anstalt före ikraftträdandet gäller 1 § i sin äldre lydelse.

¹⁰ Senaste lydelse 1996:784